

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ 4 ในไทย (ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475)

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ 4 เกิดขึ้นหลังจากที่ได้มีการประกาศบังคับใช้ “พระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พุทธศักราช 2488” เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2488 ซึ่งส่งผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจาก การเลือกตั้งครั้งที่ 3 ที่มีวาระการดำรงตำแหน่งต่อเนื่องยาวนานเกือบ 7 ปี และเป็นสมาชิกชุดที่อยู่ในช่วงเวลาที่ครบศตวรรษแรกของระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาของไทยต้องสิ้นสุดลง

1. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง¹

1.1 “พระราชบัญญัติยุบและรวมการปกครองบางจังหวัด พุทธศักราช 2485” จังหวัดที่เป็นเขตเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้งที่ 3 แต่ในการเลือกตั้งครั้งนี้ถูกยุบรวมกับจังหวัดอื่นตาม “พระราชบัญญัติยุบและรวมการปกครองบางจังหวัด พุทธศักราช 2485” ได้แก่ จังหวัดสมุทรปราการยุบรวมไว้ในการปกครองของจังหวัดพระนคร ยกเว้นกิ่งอำเภอเกาะสีชังรวมเข้าไว้ในการปกครองของจังหวัดชลบุรี จังหวัดนนทบุรียุบรวมไว้ในการปกครองของจังหวัดพระนคร ยกเว้นอำเภอบางกรวย อำเภอบางใหญ่ และอำเภอบางบัวทองให้รวมไว้ในการปกครองของจังหวัดธนบุรี จังหวัดสมุทรสาครยุบรวมไว้ในการปกครองของจังหวัดธนบุรี และจังหวัดนครนายกยุบรวมไว้ในการปกครองของจังหวัดปราจีนบุรี ยกเว้นอำเภอบ้านนา รวมไว้ในการปกครองของจังหวัดสระบุรี

อย่างไรก็ตาม มีจังหวัดที่จัดตั้งขึ้นใหม่ในดินแดนที่ไทยได้คืนจากอินโดจีนฝรั่งเศส ซึ่งเป็นผลจาก “อนุสัญญาสันติภาพระหว่างประเทศไทยกับประเทศฝรั่งเศส” ซึ่งได้ลงนามกัน ณ กรุงโตเกียว เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2484 คือ จังหวัดนครจำปาศักดิ์ จังหวัดพระตะบอง จังหวัดพิบูลสงคราม และจังหวัดลานช้าง ทำให้การเลือกตั้งครั้งนี้มีจังหวัดรวม 70 จังหวัด เท่ากับการเลือกตั้งครั้งที่ 3

1.2 “พระราชกฤษฎีกาดำเนินการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร พุทธศักราช 2488” ประกาศบังคับใช้เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2488 ซึ่งกำหนดให้ดำเนินการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรตาม “พระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2479”² ซึ่งบังคับใช้มาตั้งแต่การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ 2 โดยให้ยื่นใบสมัครรับเลือกตั้งได้ระหว่างวันที่ 1-15 ธันวาคม และให้คณะกรรมการจังหวัดที่เขตเลือกตั้งตั้งอยู่กำหนดวันเลือกตั้งในเขตนั้นระหว่างวันที่ 3-12 มกราคม 2489

1.3 “พระราชกฤษฎีกาแบ่งเขตเลือกตั้ง พุทธศักราช 2488” ซึ่งประกาศใช้แทน “พระราชกฤษฎีกาแบ่งเขตเลือกตั้ง พุทธศักราช 2481” กำหนดให้มีจังหวัดที่มีเขตเลือกตั้งมากกว่า 1 เขต จำนวน 17 จังหวัด/43 เขต ประกอบด้วย จังหวัดที่แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็น 5 เขต คือ จังหวัดพระนคร (เดิมมี 3 เขต) จังหวัดที่แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็น 4 เขต คือ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดที่แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็น 3 เขต ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น (เดิมมี 2 เขต) จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดมหาสารคาม จังหวัดที่แบ่งเขตเลือกตั้ง

¹ ชื่อกฎหมายและเนื้อหาของกฎหมายที่อยู่ในเครื่องหมายอัฒประกาศ (“”) สะกดคำโดยยึดตามประกาศในราชกิจจานุเบกษาตามปีที่อ้างถึง ซึ่งอาจสะกดคำแตกต่างจากปัจจุบัน

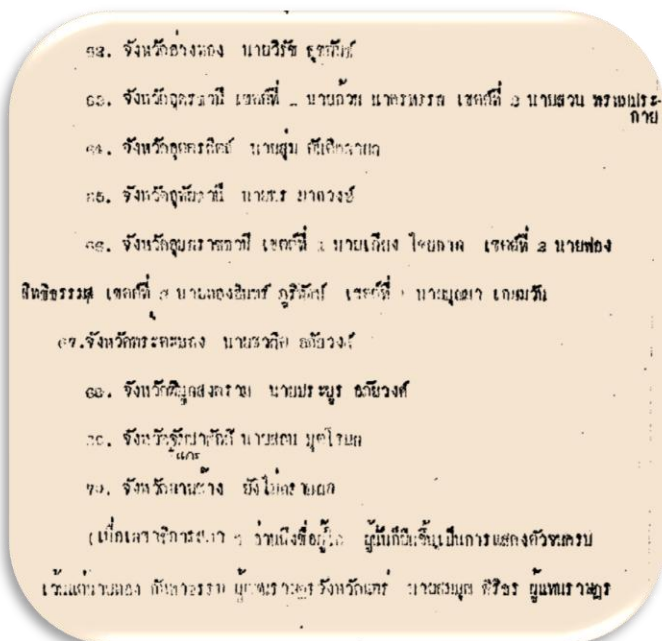
² สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้สามารถอ่านได้จากบทความ เรื่อง “การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ 2 ในไทย”

ออกเป็น 2 เขต คือ จังหวัดธนบุรี (เดิมมี 1 เขต) จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดลำปาง จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดสงขลา จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดอุดรธานี (เดิมมี 1 เขต) ส่วนจังหวัดอื่นอีก 53 จังหวัดมี 1 เขต รวมมีจังหวัดทั้งสิ้น 70 จังหวัด/96 เขต ทำให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเภทที่ 1 จำนวน 96 คน มากกว่าการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 ที่มีจำนวน 91 คน

1.4 “กฎกระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ 2) ออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2479” ได้ยกเลิกความในข้อ 8 และข้อ 9 ของ “กฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2479” เพื่อขยายสิทธิระดาชของบัตรเลือกตั้งผู้แทนราษฎรและเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งจากเดิมให้ใช้เฉพาะกระดาศสีขาว ขยายเป็นกระดาศสีขาวหรือค่อนข้างขาวเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้น และเพื่อป้องกันการทุจริต โดยให้คณะกรรมการจังหวัดสามารถขออนุมัติประทับตราประจำตำแหน่งนายอำเภอ ลงบนบัตรเลือกตั้งด้านนอกตรงที่มีตราครุฑและข้อความว่า “บัตรเลือกตั้งผู้แทนราษฎร” ตามท้องที่นั้น ๆ ได้

2. ผลการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ 4 เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 6 มกราคม 2489 โดยมีจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งสิ้น 6,429,536 คน เพิ่มขึ้นจากการเลือกตั้งครั้งที่ 3 จำนวน 119,364 คน มีผู้ออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง รวม 2,156,694 คน คิดเป็นร้อยละ 32.68 น้อยกว่าการเลือกตั้งครั้งที่ 3 ที่มีผู้ออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งรวม 2,210,332 คน คิดเป็นร้อยละ 35.03 ทั้งนี้ หากนำจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งและจำนวนผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในแต่ละจังหวัดมาคำนวณหาร้อยละของผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งของแต่ละจังหวัด พบว่า จังหวัดบุรีรัมย์เป็นจังหวัดที่มีผู้ไปใช้สิทธิมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.65 และจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นจังหวัดที่มีผู้ไปใช้สิทธิ น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 13.45

ภาพที่ 1 รายชื่อผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกตั้งครั้งที่ 4
ที่มา: รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 1/2489 (น. 5), โดยหอสมุดรัฐสภา, (ม.ป.ป.), สืบค้นจาก

<https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/7321>

อย่างไรก็ตาม สถิติข้างต้นอ้างอิงจาก “สถิติการลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 4 เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2489” ที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 3 มกราคม 2499 ซึ่งในรายละเอียดไม่มีการบันทึกสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดนครจัมปาศักดิ์ จังหวัดพระตะบอง จังหวัดพิบูลสงคราม และจังหวัดลานช้าง แต่หากอ้างอิงจาก “รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 1/2489 และครั้งที่ 2/2489” พบว่ามีการระบุชื่อผู้ที่เป็นสมาชิกของทั้ง 4 จังหวัดดังกล่าวไว้ และหากอ้างอิงจากหนังสือ “สมุดภาพสมาชิกรัฐสภา 2475-2502 ห้องสมุดรัฐสภา สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร” พบว่า มีการระบุชื่อผู้ที่เป็นสมาชิกของทั้ง 4 จังหวัดไว้และได้บันทึกสถิติของการเลือกตั้งครั้งนี้ว่ามีผู้มีสิทธิเลือกตั้งรวม

6,431,827 คน มีผู้ออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง รวม 2,091,788 คน คิดเป็นร้อยละ 32.52 รวมถึงจังหวัดแม่ฮ่องสอน ไม่มีการเลือกตั้ง เพราะมีผู้สมัครเพียงคนเดียว ซึ่งทำให้ผู้สมัครเป็นผู้แทนราษฎรโดยไม่ต้องมีการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นไปตาม “พระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2479” ที่กำหนดให้ “ในเขตเลือกตั้งใดมีผู้สมัครรับเลือกตั้งเพียงคนเดียวให้ถือว่าผู้สมัครนั้นพลเมืองได้เลือกตั้งแล้วโดยไม่ต้องลงคะแนนเลือกตั้ง”

3. การดำรงตำแหน่งประธานสภาและรองประธานสภา³

ภายหลังการเลือกตั้งเสร็จสิ้นแล้วได้มีการตรา “พระราชกฤษฎีกาเรียกประชุมสภาผู้แทนราษฎร พุทธศักราช 2489” ซึ่งกำหนดให้เปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ 24 มกราคม โดยในการประชุมสภา ครั้งที่ 1/2489 วันที่ 25 มกราคม ที่ประชุมสภาได้เลือกพระยามานวราชเสวีเป็นประธานสภา และนายเดือน บุนนาค เป็นรองประธานสภา ในเวลาต่อมาท่านได้ลาออก เพราะได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และในวันที่ 28 มีนาคม ที่ประชุมสภาได้เลือกนายมงคล รัตนวิจิตร เป็นรองประธานสภาแทน

ทั้งนี้ การดำรงตำแหน่งประธานและรองประธานสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 ได้สิ้นสุดลง ภายหลังจากที่ “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489” ประกาศบังคับใช้เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2489 และได้มีการตรา “พระราชกฤษฎีกาเรียกประชุมพลตสภาและสภาผู้แทน พุทธศักราช 2489” ในวันที่ 1 มิถุนายน 2489 โดยที่ประชุมสภาผู้แทนเมื่อวันที่ 3 มิถุนายน ได้เลือกตำแหน่งประธานและรองประธานสภาขึ้นใหม่

อนึ่ง บทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ในช่วงที่รัฐธรรมนูญประกาศใช้จนถึงก่อนที่จะมีสมาชิกสภาผู้แทนที่มาจากเลือกตั้งเพิ่ม ให้รัฐสภาประกอบด้วยพลตสภาและสภาผู้แทน ซึ่งมีจำนวนสมาชิกตาม “พระราชกฤษฎีกาดำเนินการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร พุทธศักราช 2488” (สมาชิกประเภทที่ 1 ชุดปัจจุบัน/ชุดที่มาจากเลือกตั้งครั้งที่ 4)

4. การดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี⁴

เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2489 ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ประกาศตั้งพันตรี ควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งนับเป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกของไทยที่มาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้ง หรือสมาชิกประเภทที่ 1 โดยเป็นผู้แทนราษฎรจากเขต 2 จังหวัดพระนคร อย่างไรก็ตาม ก่อนหน้านั้นท่านเป็นผู้แทนราษฎรที่มาจากแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ หรือสมาชิกประเภทที่ 2 แต่ลาออกเพื่อสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกประเภทที่ 1 ในการเลือกตั้งครั้งนี้ ทั้งนี้ นายดุสิต บุญธรรม ผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรี ได้กล่าวต่อที่ประชุมสภา ครั้งที่ 3/2489 วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2489 ว่า “...ข้าพเจ้าคิดว่านี่เป็นครั้งแรกที่สมาชิกประเภทที่ 1 เป็นนายกรัฐมนตรีนั้น ทั้ง ๆ ที่ท่านไม่ได้รับคะแนนเสียงส่วนมากจากสภาฯ อย่างที่ฝรั่งเรียกว่าเมเยอร์ริตี...อันนี้บางทีจะเป็นศุภนิมิตต์ของระบอบประชาธิปไตยที่บรรดาสมาชิกประเภท 2 ได้เอาคอกของท่านแลกมาให้เรา...”

ต่อมาเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ ได้มีประกาศตั้งและแต่งตั้งรัฐมนตรี จำนวน 21 ตำแหน่ง หนึ่งในนั้นมี ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช อดีตนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลชุดที่ผ่านมาเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศด้วย

³ การสะกดชื่อ นามสกุล และการใส่บรรดาศักดิ์/ทินนามร่วมกับชื่อ นามสกุลของผู้ที่ดำรงตำแหน่งประธานและรองประธานสภา ยึดตามประกาศในราชกิจจานุเบกษาตามปีที่อ้างถึง ซึ่งอาจมีความแตกต่างกันในประกาศแต่ละฉบับ

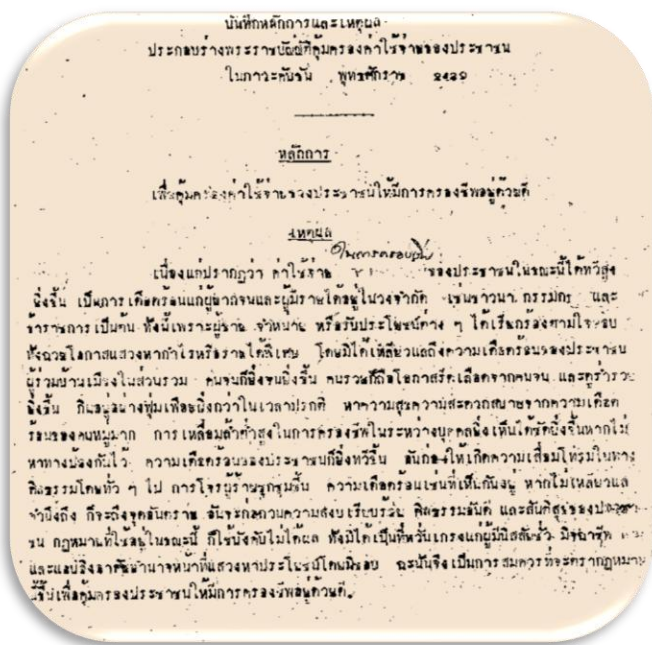
⁴ การสะกดชื่อ นามสกุล และการใส่บรรดาศักดิ์/ทินนามร่วมกับชื่อ นามสกุลของผู้ที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ยึดตามประกาศในราชกิจจานุเบกษาตามปีที่อ้างถึง ซึ่งอาจมีความแตกต่างกันในประกาศแต่ละฉบับ

คณะรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายต่อสภาเมื่อวันที่ 7 และ 8 กุมภาพันธ์ โดยที่ประชุมสภาได้ลงมติด้วยการเรียกชื่อสมาชิกตามลำดับอักษร ผู้ที่เห็นด้วยให้ยื่นขึ้นและกล่าวว่า “ข้าพเจ้าให้ความไว้วางใจ” ส่วนผู้ที่ไม่เห็นด้วยให้กล่าวว่า “ข้าพเจ้าไม่ให้ความไว้วางใจ” นอกจากนี้ ยังมีสมาชิกกล่าว “ข้าพเจ้าของดออกเสียง” ด้วย ผลปรากฏว่ารัฐบาลได้รับความไว้วางใจจากสภาด้วยคะแนน 89 เสียง จากจำนวนสมาชิกที่มาประชุม 166 คน ทั้งนี้ นโยบายสำคัญประการหนึ่งของรัฐบาลคือ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ซึ่งนายกรัฐมนตรีได้แถลงต่อที่ประชุมสภา มีสาระสำคัญตอนหนึ่ง ดังนี้

ในสมัยที่ข้าพเจ้าดำรงตำแหน่งหัวหน้าคณะรัฐบาลคราวที่แล้วมา รัฐบาลในครั้งนั้นจึงได้เป็นผู้ริเริ่มเสนอให้มีการแก้ไข ปรับปรุงรัฐธรรมนูญ เพื่อให้เหมาะสมแก่กาลสมัยยิ่งขึ้น เมื่อข้าพเจ้าได้กลับเข้ารับตำแหน่งหัวหน้าคณะรัฐบาลอีกในครั้งนี้ รัฐบาลปัจจุบันก็มีเจตน์จำนงอันแน่วแน่ที่จะดำเนินการแก้ไข ปรับปรุงรัฐธรรมนูญ ที่ได้ริเริ่มไว้แล้วให้เสร็จสิ้น

อย่างไรก็ตาม นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีได้ลาออกจากตำแหน่งในวันที่ 18 มีนาคม 2489 เนื่องจากเกิดความขัดแย้งกับสภาผู้แทนราษฎรในการพิจารณา “ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองค่าใช้จ่ายของประชาชนในภาวะคับขัน พุทธศักราช 2489” ซึ่งนายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี เสนอในคราวประชุม ครั้งที่ 13/2489 เมื่อวันที่ 14 มีนาคม ซึ่งคณะรัฐมนตรีเห็นว่าไม่ควรรับหลักการ เพราะไม่สามารถทำได้ในทางปฏิบัติ รวมถึงจะก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชน แต่ในคราวประชุม

ภาพที่ 2 บันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองค่าใช้จ่ายของประชาชนในภาวะคับขัน พุทธศักราช 2489

ที่มา: รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 13/2489 (น. 20), โดยหอสมุดรัฐสภา, (ม.ป.ป.), สืบค้นจาก <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/73232>

ไปเชิญ ฯพณฯ ท่านปรีดี พนมยงค์ นั้น ข้าพเจ้าได้ทำตามคำขอของท่านทั้งหลาย ท่านได้แจ้งให้ข้าพเจ้าทราบว่าจะ...ท่านก็ขอรับหน้าที่เพื่อปฏิบัติกรตามความสามารถ...” เมื่อวันที่ 24 มีนาคม จึงได้มีประกาศตั้งนายปรีดี พนมยงค์ เป็นนายกรัฐมนตรี พร้อมด้วยรัฐมนตรีร่วมคณะอีก 16 ตำแหน่ง โดยมีอดีตนายกรัฐมนตรี

ครั้งที่ 14/2489 เมื่อวันที่ 18 มีนาคม ที่ประชุมได้ลงมติรับหลักการด้วยการลงคะแนนลับ โดยสมาชิกที่เห็นควรรับหลักการให้ลงเบี่ยงขวา ส่วนสมาชิกที่ไม่เห็นด้วยให้ลงเบี่ยงซ้าย ซึ่งผลการลงคะแนนปรากฏว่ามีผู้ที่เห็นควรรับหลักการ จำนวน 65 คะแนน ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยจำนวน 63 คะแนน ภายหลังจากที่ทราบผลการลงคะแนนนายกรัฐมนตรีได้กล่าวต่อที่ประชุมว่า “ท่านสมาชิกฯ ก็เป็นอันว่าถูกต้อง เมื่อสมาชิกจะให้ทำ ทางรัฐบาลเห็นว่าไม่ทำ ข้าพเจ้าก็ต้องลาออก”

ภายหลังจากที่รัฐบาลของพันตรีควง อภัยวงศ์ ลาออกแล้ว ในคราวประชุมสภา ครั้งที่ 15/2489 เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2489 ที่ประชุมได้หารือเป็นการภายในเพื่อเลือกผู้ที่สมควรจะเป็นนายกรัฐมนตรี อย่างไรก็ตาม ก่อนที่จะเริ่มการหารือกัน ประธานสภาได้กล่าวต่อที่ประชุมว่า “ตามที่ผู้มีเกียรติทั้งหลายให้ข้าพเจ้า

นายทวี บุญยเกตุ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ คณะรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายต่อสภาในคราวประชุมครั้งที่ 16/2489 วันที่ 25 มีนาคม โดยที่ประชุมมีมติไว้วางใจ 115 เสียง

ในเวลาต่อมาเมื่อ “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489” ประกาศบังคับใช้เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2489 โดยตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญกำหนดให้คณะรัฐมนตรี ซึ่งบริหารราชการแผ่นดินอยู่ก่อนวันใช้รัฐธรรมนูญนี้อยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินการไปจนกว่าจะได้ตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นใหม่ ดังนั้นนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีจึงได้ลาออกเพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ

5. การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2489 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเภทที่ 2 ได้มีหนังสือถึงประธานสภาเพื่อเสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผลของร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ซึ่งในร่างรัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐสภาเป็นสองสภา โดยเรียกรัฐสภาว่า “มหาสภาแห่งชาติ” เรียกวุฒิสภาว่า “สภาอาวุโส” และเรียกสภาผู้แทนราษฎรว่า “สภาผู้แทน” ในการตั้งนายกรัฐมนตรีให้ประธานสภาอาวุโสและประธานสภาผู้แทนเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ รัฐมนตรีต้องไม่เป็นข้าราชการประจำ คณะรัฐมนตรีต้องได้รับความไว้วางใจจากมหาสภาแห่งชาติ

ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 7/2489 เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2489 ได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญในวาระแรก และในการประชุมสภา ครั้งที่ 8/2489 วันที่ 22 กุมภาพันธ์ ที่ประชุมได้ลงมติเห็นชอบด้วยคะแนนเสียง 149 คะแนน โดยใช้เกณฑ์คะแนนเสียงไม่ต่ำกว่าสามในสี่ ต่อมาที่ประชุมสภาได้พิจารณาและลงมติเห็นชอบในวาระที่สอง โดยใช้เสียงส่วนใหญ่ ในคราวประชุมสภา ครั้งที่ 21/2489 เมื่อวันที่ 11 เมษายน ถึงครั้งที่ 31/2489 เมื่อวันที่ 25 เมษายน และในคราวประชุมสภา ครั้งที่ 32/2489 เมื่อวันที่ 29 เมษายน ที่ประชุมได้ลงมติเห็นชอบในวาระที่สามด้วยคะแนน 165 คะแนน โดยใช้เกณฑ์คะแนนเสียงไม่ต่ำกว่าสามในสี่ หลังจากนั้น จึงได้มีการบังคับใช้ “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489” ในวันที่ 10 พฤษภาคม 2489

อนึ่ง ในการพิจารณาเมื่อคราวประชุม ครั้งที่ 24/2489 พระยามานวราชเสวี ประธานกรรมาธิการได้ชี้แจงต่อที่ประชุมว่า “...ประชุมพิจารณาเพื่อปรึกษาหาคำที่ดีที่สุดสำหรับใช้คำแทนมหาสภาแห่งชาติ สภาอาวุโส... คำว่ามหาสภาแห่งชาติตรงกับภาษาอังกฤษว่า ปาเลียเมนต์ ได้เสนอคำว่า “รัฐสภา” และแทนคำว่า “สภาอาวุโส” ...เห็นควรให้แก้เป็น “พฤฒสภา”...” ขณะที่นายทิม ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดขอนแก่น ได้แสดงความคิดเห็นต่อที่ประชุมว่า “ข้าพเจ้าไม่เห็นชอบด้วยตามที่ท่านเสนอ... “สภาผู้แทน” นี้เราเรียกชื่อภาษาไทย แต่พอไปถึงสภาสูงเรากลับใช้ว่า “พฤฒสภา” ซึ่งรูปของศัพท์นี้กลับเป็นภาษาบาลี...”

บรรณานุกรม

- “พระราชกฤษฎีกาเรียกประชุมสภาผู้แทนราษฎร พุทธศักราช 2489” (8 มกราคม 2489). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 63 ตอนที่ 3, น. 13-14.
- “กฎกระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ 2) ออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2479” (3 มกราคม 2489). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 63 ตอนที่ 2 ก, น. 9-12.
- “คำแถลงนโยบายของรัฐบาล วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2489” (8 กุมภาพันธ์ 2489). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 63 ตอนที่ 9, น. 123-125.
- “ประกาศตั้งนายกรัฐมนตรี” (8 กุมภาพันธ์ 2489). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 63 ตอนที่ 9, น. 75.
- “ประกาศตั้งประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร” (8 กุมภาพันธ์ 2489). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 63 ตอนที่ 8, น. 73-74.
- “ประกาศตั้งและแต่งตั้งรัฐมนตรี” (8 กุมภาพันธ์ 2489). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 63 ตอนที่ 9, น. 77-79.
- “พระราชกฤษฎีกาดำเนินการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรจังหวัดนครจำปาศักดิ์ จังหวัดพระตะบอง จังหวัดพิบูลสงคราม และจังหวัดลานช้าง พุทธศักราช 2488” (8 พฤษภาคม 2488). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 62 ตอนที่ 26, น. 329-331.
- พระราชกฤษฎีกาดำเนินการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร พุทธศักราช 2488. **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 62 ตอนที่ 63, น. 628-630.
- พระราชกฤษฎีกาแบ่งเขตเลือกตั้ง พุทธศักราช 2488. **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 62 ตอนที่ 63, น. 631-639.
- “พระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงเขตจังหวัดนครจำปาศักดิ์ จังหวัดพิบูลสงคราม และจังหวัดพระตะบอง พุทธศักราช 2484”. **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 58, น. 1920-1922.
- “พระราชบัญญัติยุบและรวมการปกครองบางจังหวัด พุทธศักราช 2485”. **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 59 ตอนที่ 77, น. 2447-2449.
- “สถิติการลงคะแนนเลือกตั้งผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 4” (3 มกราคม 2499). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 73 ตอนที่ 2, น. 76-81.
- หอสมุดรัฐสภา. (ม.ป.ป.). รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 1/2489. สืบค้น 24 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/73418>
- _____. (ม.ป.ป.). รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 2/2489. สืบค้น 24 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/73418>
- _____. (ม.ป.ป.). รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 3/2489. สืบค้น 24 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/73221>
- _____. (ม.ป.ป.). รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 4/2489. สืบค้น 24 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/73222>
- _____. (ม.ป.ป.). รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 5/2489. สืบค้น 24 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/73418>
- _____. (ม.ป.ป.). รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 6/2489. สืบค้น 24 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/73418>
- _____. (ม.ป.ป.). รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 7/2489. สืบค้น 24 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/73418>
- _____. (ม.ป.ป.). รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 8/2489. สืบค้น 24 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/73227>

- _____. (ม.ป.ป.). รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 13/2489. สืบค้น 24 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/73232>
- _____. (ม.ป.ป.). รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 14/2489. สืบค้น 24 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/73233>
- _____. (ม.ป.ป.). รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 21/2489. สืบค้น 24 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/73241>
- _____. (ม.ป.ป.). รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 22/2489. สืบค้น 24 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/73242>
- _____. (ม.ป.ป.). รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 23/2489. สืบค้น 24 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/73243>
- _____. (ม.ป.ป.). รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 24/2489. สืบค้น 24 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/73244>
- _____. (ม.ป.ป.). รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 25/2489. สืบค้น 24 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/73245>
- _____. (ม.ป.ป.). รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 26/2489. สืบค้น 24 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/73246>
- _____. (ม.ป.ป.). รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 27/2489. สืบค้น 24 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/73248>
- _____. (ม.ป.ป.). รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 28/2489. สืบค้น 24 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/73249>
- _____. (ม.ป.ป.). รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 29/2489. สืบค้น 24 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/73250>
- _____. (ม.ป.ป.). รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 30/2489. สืบค้น 24 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/73251>
- _____. (ม.ป.ป.). รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 31/2489. สืบค้น 24 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/73252>
- _____. (ม.ป.ป.). รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 32/2489. สืบค้น 24 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/73253>
- _____. (ม.ป.ป.). สมุดภาพสมาชิกวุฒิสภา 2475-2502. สืบค้น 4 มกราคม 2566 จาก <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/501864>